

VÝKONNOSTNÉ ZMLUVY SAV 2024–2026

Stratégia organizácie SAV

Historický ústav SAV, v. v. i.

Základné informácie o v. v. i.

Názov

Historický ústav SAV, v. v. i.

Štatutárny zástupca

PhDr. Slavomír Michálek, DrSc.

Adresa

Klemensova 2522/19, 811 09 Bratislava

Kontaktné údaje

histinst@savba.sk; 421 02 5292 5753

Webová stránka

<https://www.history.sav.sk>

Dátum

26. 6. 2025

STRATÉGIA Historického ústavu SAV, v .v. i.**Stručná analýza súčasného stavu**

Historický ústav SAV, v.v.i. (HÚ SAV) disponuje stabilným jadrom skúsených vedeckých pracovníkov s vysokou odbornou profiláciou a dlhoročnými excelentnými výsledkami v oblasti historického výskumu s medzinárodným presahom. Medzi silné stránky ústavu patrí vysoké renomé a dlhoročná tradícia (zal. 1943), bohatá a rôznorodá publikačná činnosť s výraznou a stále rastúcou produkciou v cudzom jazyku, široké spektrum výskumných oblastí s interdisciplinárnym presahom (politické, sociálne, kultúrne dejiny, dejiny architektúry, dejiny vedy a techniky atď.), vydavateľská činnosť, vydávanie dvoch karentovaných časopisov a zabehnuté domáce a medzinárodné partnerstvá.

V súčasnosti ústav kladie zvýšený dôraz na cielene nastavenú generačnú obmenu. Kľúčovým cieľom je výraznejšie zapojenie pracovníkov ústavu do projektových schém EÚ, najmä v programoch Horizont a ERC. Za týmto účelom sme zriadili medzinárodný poradný zbor a zatiaľ ako jediný ústav zo SAV sme spustili štipendijný program pre vedeckých pracovníkov zo zahraničia, ktorý umožňuje medzinárodnú mobilitu a zlepšuje viditeľnosť ústavu v zahraničí. Ústavu sa v posledných rokoch darí zvyšovať svoju viditeľnosť v médiách a prezentovať svoj výskum v rámci rôznych popularizačných aktivít. Zámerom HÚ SAV je tento smer činnosti podporovať a lepšie koordinovať. Cieľom projektových aktivít je cieľavedomejšie prehlbovanie interdisciplinárnej spolupráce s príbuznými vedeckými odbormi.

Hlavné smerovanie v. v. i.

Poslaním HÚ SAV je uskutočňovanie základného historického výskumu so zreteľom na dejiny Slovenska v kontexte stredoeurópskeho a európskeho vývoja. Ústav si kladie za cieľ posilňovať historické vedomie spoločnosti, podporovať interdisciplinaritu vo vedeckom bádaní a prispievať k verejnému diskurzu o význame histórie pre súčasnosť a budúcnosť.

Výskum HÚ SAV je riadený zásadami odbornosti, etiky a integrity; reaguje na aktuálne sociálne, kultúrne a environmentálne výzvy. Výskum je realizovaný v rámci pluralitnej a slobodnej výskumnej kultúry, v ktorej sú podporovaní excelentní vedeckí pracovníci v každej fáze ich kariéry. HÚ SAV pre výskumných pracovníkov a doktorandov vytvára a stále zlepšuje vzájomne sa podporujúce prostredie, ktoré im umožní vykonávať, kolaboratívny, multidisciplinárny a interdisciplinárny výskum na špičkovej európskej úrovni.

Stratégiu ústavu tvoria štyri hlavné ciele:

1. Podpora výskumnej excelentnosti a interdisciplinarity

Ústav si v súlade so svojim Strategickým plánom na roky 2023 - 2030 zadefinoval prioritné výskumné témy, ktoré podporia jeho status národného lídra v oblasti historických vied a podporia jeho relevantnosť v európskom výskumnom priestore:

Ungaria reflorens: medievalizmus a modernizmus v období raného novoveku

Sociálna exklúzia/inklúzia a sociálna kohézia

Kolektívne frustrácie, fobie, nenávisť a násilie v medzivojnovnej a vojnovnej spoločnosti

Obnova krajiny a spoločnosti po vojnových konfliktoch

Hospodárske dejiny Slovenska v 20. storočí

Architektonické dedičstvo sociálneho štátu: história a interpretácia

Cesta k naplneniu prioritných výskumných zámerov povedie cez

- podporu interdisciplinárneho výskumu,
- rozvoj spolupráce s akademickými a univerzitnými pracoviskami historického výskumu na národnej úrovni formou spoločných projektov,
- zväčšenie rozsahu a kvality medzinárodných sietí a výskumných spoluprác, vďaka ktorým bude ústav pružnejšie reagovať na aktuálne globálne vedecké trendy domáce výzvy; podpora významnejšej účasti ústavu i jednotlivých pracovníkov na medzinárodných projektoch,
- cez zvolenie vhodnej publikačnej stratégie – ústav bude vychádzať z požiadaviek Politiky otvorenej vedy SAV. Vedenie bude motivovať a inštruovať vedeckovýskumných pracovníkov, aby preferovali publikovanie v open access režime a v časopisoch indexovaných vo WOS alebo Scopus s cieľom zvýšiť impakt ich práce i scientometrické ukazovatele pracoviska,
- budovanie partnerstiev s inštitúciami verejnej a štátnej správy a spájanie akademického výskumu s kreatívnym priemyslom.

2. Spoločenský impact

Zvolené výskumné zámery zohľadňujú aktuálne spoločenské témy a problémy ako sú marginalizácia a inklúzia, radikalizácia spoločnosti a politického diskurzu, povojnová obnova či ochrana zanedbávaného kultúrneho dedičstva, čo výrazne zvyšuje spoločenský impact aktuálneho výskumu. HÚ SAV prioritne zameriava spoločenský dosah svojej vedeckej činnosti na tri základné oblasti:

- výchova a vzdelávanie – participácia na tvorbe výchovno-vzdelávacích a popularizačno-náučných relácií v najvýznamnejších audiovizuálnych médiách, príprava podcastov, mediálne aktivity k výročiam významných udalostí a osobností,
- analýzy, odporúčania a posudky pre orgány štátnej správy, samosprávy, políciu a súdy,
- spolupráca s pamäťovými inštitúciami, participácia na príprave výstav, príprava a podpora projektov na ochranu kultúrneho dedičstva

3. Inštitucionálna odolnosť, výskumná integrita a etika

Jednou z výziev v najbližších rokoch bude zabezpečenie a zlepšenie inštitucionálnej odolnosti. Pre doktorandov a postdoktorandov vytvára ústav príležitosti na získanie znalostí a zručností potrebných na písanie výskumných zámerov a žiadostí o granty.

HÚ SAV bude presadzovať a dodržiavať všetky princípy a zásady, ktoré sú obsiahnuté v Kódexe výskumnej integrity a etiky na Slovensku prijatom vládou SR a Etickom kódexe SAV. Kľúčovým cieľom ústavu v tejto oblasti je zvyšovanie povedomia vedecko-výskumných pracovníkov o týchto normách a ich zahrnutie do obsahu doktorandského štúdia.

4. Otvorené výskumné prostredie

HÚ SAV rešpektuje a rozvíja všetky princípy otvorenej vedy zadefinované v Národnej stratégii pre otvorenú vedu na roky 2021 – 2028 a v dokumente Politika otvorenej vedy v SAV. Otvorená veda je nástrojom, vďaka ktorému ústav zlepšuje dostupnosť výsledkov svojho výskumu, podporí viditeľnosť práce svojich zamestnancov, zvýši scientometrické parametre ich výstupov a prispeje k rozvoju domácej i zahraničnej spolupráce. Ústav sa v rámci budovania otvoreného výskumného prostredia sústreďuje na:

- podporu publikovania výskumných pracovníkov v režime otvoreného prístupu
- pre doktorandov a postdoktorandov zabezpečuje vzdelávanie v oblasti otvorenej vedy
- podporuje projekty občianskej vedy

Dlhodobým cieľom ústavu v tejto oblasti je zabezpečiť, aby bola voľne dostupná čo najväčšia časť vedeckej produkcie jeho zamestnancov.

Hlavné ciele do konca roku 2029

Do roku 2029 si Historický ústav SAV, v. v. i., stanovuje nasledovné kľúčové ciele:

- Naďalej zintenzívňovať svoju prítomnosť v prestížnych medzinárodných recenzovaných periodikách.
- Rozšíriť spektrum grantovo podporovaných výskumných projektov (APVV, VEGA, Horizon Europe), s dôrazom na interdisciplinárny prístup a spoločenskú relevanciu.
- Rozvíjať systém dlhodobých partnerstiev s univerzitami, výskumnými a pamäťovými inštitúciami doma aj v zahraničí.
- Posilniť transfer poznatkov smerom k verejnosti, prostredníctvom digitálnych výstupov, výstav, podcastov a iných foriem popularizácie histórie.
- Podporiť systematickú prípravu doktorandov a mladých výskumníkov vrátane vytvárania plánov osobného rozvoja a medzinárodnej mobility.
- Realizovať modernizáciu infraštruktúry.

Kľúčové aktivity a opatrenia potrebné pre zabezpečenie naplnenia cieľov

- Systematické plánovanie výskumných projektov v súlade so strategickými prioritami ústavu
- Aktívne vyhľadávanie grantových výziev a posilnenie interného mentoringu pre doktorandov a postdoktorandov.
- Zavedenie princípov otvorenej vedy.
- Posilnenie spolupráce s pamäťovými inštitúciami, školami a občianskym sektorom.
- Rozvoj kontaktov s partnermi v krajinách V4 a EÚ, zapojenie do medzinárodných výskumných sietí a konferencií.
- Priebežná evaluácia ľudských kapacít a cielene nastavená generačná obmena.

Implementácia a riadenie stratégie

Realizácia stratégie bude prebiehať systematicky, v úzkej spolupráci vedenia ústavu, Vedeckej rady a jednotlivých oddelení. Koordináciu implementácie bude viesť poverený tím, ktorý bude úzko spolupracovať s vedením a Vedeckou radou.

Riadenie stratégie bude zabezpečené prostredníctvom:

- **ročných akčných plánov**, ktoré konkretizujú strategické ciele do realizovateľných krokov,
- **pravidelného monitoringu a hodnotenia plnenia cieľov** (minimálne raz ročne), vrátane prehodnocovania priorít v súvislosti s meniacimi sa podmienkami (legislatíva, spoločenské potreby a trendy, európske výskumné výzvy, nové zdroje financovania a generačná obmena,
- **efektívnej internej komunikácie**, s cieľom zapojiť zamestnancov do napĺňania vízie a cieľov ústavu,
- **priebežnej všestrannej podpory zamestnancov**, ktorí zohrávajú kľúčovú úlohu pri realizácii jednotlivých krokov,
- **využívania dostupných zdrojov a infraštruktúry**, s dôrazom na transparentné hospodárenie a udržateľnosť.

Flexibilita implementácie umožní reagovať na nové vedecké výzvy, legislatívne zmeny či spoločenské potreby. Efektivita stratégie bude pravidelne vyhodnocovaná na základe stanovených indikátorov a výstupov.

Dlhodobejšia ambiciózná vízia

Historický ústav SAV, v. v. i., sa v najbližšom desaťročí profiluje ako moderné výskumné centrum, ktoré cielene prepája špičkový základný výskum s aktuálnymi spoločenskými výzvami a princípmi otvorenej vedy. V reakcii na meniace sa spoločensko-politické a kultúrne prostredie bude ústav systematicky rozvíjať interdisciplinárne a medzinárodné prepojenia s dôrazom na využívanie digitálnych technológií vo výskume a sprístupňovaní historického poznania.

Ústav sa bude usilovať o líderskú pozíciu v spoločenskom dialógu o minulosti a jej význame pre súčasnosť, ako aj v podpore spoločenskej odolnosti prostredníctvom podpory a rozvoja kritického myslenia o dejinách.

Dlhodobou ambíciou je vytvárať otvorené, inovatívne, pluralitné a kolaboratívne výskumné prostredie, ktoré funguje na intergeneračnom dialógu, podpore vedeckého rozvoja svojich pracovníkov, internacionalizácii vedeckého života a aktívnom prenose poznatkov smerom k verejnosti.

Rozvoj ľudských zdrojov

Personálna politika bude orientovaná na systematické plánovanie generačnej obmeny s cieľom zabezpečiť kontinuitu odborných kapacít a vedeckého poznania. Inštitúcia vytvorí motivačné prostredie pre prilákanie mladých, aj zahraničných talentovaných výskumníkov prostredníctvom cielenej doktorandskej prípravy, stáží a partnerskej spolupráce s univerzitami.

Zároveň bude klásť dôraz na dlhodobé udržanie kľúčových odborníkov prostredníctvom podpory kariérneho rastu, ďalšieho vzdelávania a vytvárania príležitostí na zapojenie do prestížnych národných i medzinárodných projektov. Historický ústav v maximálnej miere podporuje postdoktorandov a mladých vedeckých pracovníkov pri uchádzaní o získanie projektov prestížnych grantových schémach (MSCA, ERC, Fullbright, projektové schémy rôznych európskych krajín pod.). Osobitná pozornosť bude venovaná podpore rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom a budovaniu inkluzívneho a kolaboratívneho pracovného prostredia. Inštitúcia zároveň vytvára pracovníkom po ich nástupe z materskej a rodičovskej dovolenky pracovné podmienky zabezpečujúce plynulý prechod k výskumnej práci.

Plánovaný/očakávaný spoločenský a/alebo ekonomický dosah v.v.i.

Historický ústav SAV, v. v. i., zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní historického povedomia, kultúrnej identity a kritického myslenia v slovenskej spoločnosti. Vedenie HÚ SAV považuje verejné pôsobenie za kľúčový aspekt prezentácie svojej činnosti v súčasnej post-factual era sprevádzanej nárastom popularity pseudo-vedeckých publikácií. Platformy ako HistoryLab.sk (v spolupráci s Denníkom N), SME Dejiny, forumhistoriae.sk alebo časopis História oslovujú stále väčší segment populácie. HÚ SAV je tiež strategickým partnerom Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí a veľvyslanectiev SR pri propagácii slovenskej histórie v zahraničí.

Výsledky výskumu budú prostredníctvom populárno-náučných publikácií, výstav, digitálnych platforiem, verejných prednášok či mediálnych výstupov sprístupňované širokej verejnosti. Očakáva

sa výrazné posilnenie prepájania akademického výskumu s verejným diskurzom, najmä v témach historickej pamäte, identity a spoločenskej odolnosti.

Zároveň ústav plánuje rozšíriť svoju účasť na odborných diskusiách k tvorbe verejných politík v oblasti vzdelávania, kultúry či pamäťových inštitúcií, čím môže nepriamo ovplyvniť kvalitu rozhodovacích procesov a posilniť udržateľný spoločenský vývoj.

Z ekonomického hľadiska je potenciál ústavu prítomný najmä v oblasti kultúrneho a kreatívneho priemyslu. Účasť na výstavných a popularizačných podujatiach, poskytovanie odborného poradenstva múzeám, samosprávam, médiám, či predstaviteľom filmového priemyslu ako aj vývoj digitálnych výstupov (napr. virtuálne výstavy, databázy prameňov) prispievajú k tvorbe pridanej hodnoty a stimulujú dopyt po historickom obsahu aj mimo akademického prostredia